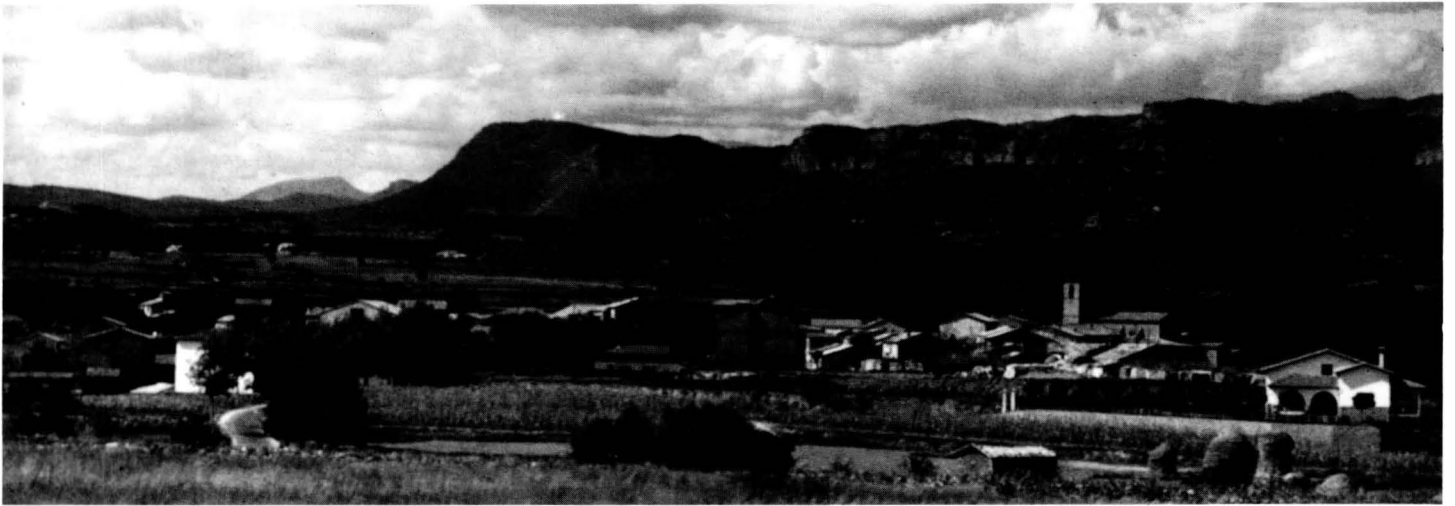

100 ANYS D'UNA MÀQUINA DE FER FIDEUS

Hermínia Mas

Casserres

FOTO GAMISANS

Quan de petita jugava a amagar per les foscos immenses i les escales sense portes de la casa vella, hi havia un lloc que em produïa una por indescriptible: era una cambra de la planta baixa, amb un terra de fang que relliscava i un gran monstre de ferro, que estava immòbil però tenia l'aspecte de voler-se despertar per menjar-se uns quants nens i fer-ne fideus.

Però el monstre, que jo sàpiga, no es va despertar mai. S'havia adormit quan jo era petita, tan petita, que no el recordo despertar.

De gran, vaig saber que allò era una màquina de fer fideus, i per tant, en saber que no era un monstre de veritat, vaig deixar d'interessar-m'hi.

Ara m'han demanat que en parli i, com que jo crec en monstres, ho hauré de fer bàsicament a partir d'allò que se'n diu la transmissió oral que, d'altra banda, em sembla una via prou vàlida d'apropar-se a la història. Tot i així també hi ha algunes fonts escrites a les quals faré al·lusió per donar uns punts de referència, si més no curiosos, a aquestes dades orals.

Ramon Mas Puig, el meu pare, m'ha explicat el que li va explicar el seu, Josep Mas Garriga, fill de Ramon Mas Gamisans, el qual va comprar la màquina l'any 1885, és a dir, quan tenia vint-i-quatre anys. Ramon Mas Gamisans era de la generació nascuda el 1861, «*moment estel·lar de la plenitud demogràfica de Catalunya*», per dir-ho en paraules de Vicens Vives. Però quan en tenia vint-i-quatre i va comprar la màquina, ja començava la davallada demogràfica.

La història que m'han explicat de la màquina, però, no comença pas aquí, sinó abans.

Quan a Casserres hi havia el Quarter General del comte d'Espanya, durant la Primera Guerra Carlina (1838-39), sabem que la màquina ja funcionava. Aleshores era propietat de Pau Torrabadella i Reig (àlies Ramon Mestre), el qual l'havia adquirida a Sallent cap a l'any 1835. De Pau Torrabadella, en sabem que era de família de paletes i que ell mateix en feia -d'aquí el nom de Mestre (mestre d'obres)-, i també que era germà del conegut membre de la Junta de Berga i rector de

la Universitat de Cervera, Bartomeu Torrabadella.

Sembla que Pau Torrabadella continuava exercint el seu ofici de paleta, i que el negoci de fer fideus i pastes per a sopa era una cosa de més a més. La màquina funcionava a intervals i durant les èpoques en què no hi havia demanda estava aturada. En un document de l'any 1849, *Llevador del pago de la matrícula, començan a 1 janer 1849*, la indústria de Pau Torrabadella no hi apareix, la qual cosa ens fa pensar que per aquells anys no devia funcionar. A partir d'aquest document ens podem fer una mica d'idea del context on es desenvolupava aquesta indústria. En un poble on, per posar alguns exemples, hi havia 2 metges, 3 revenedors d'oli, 2 espardenyers, 5 traginers, 3 moliners i 20 fabricants de cotó. Tots ells pagaven matrícula i, tenint en compte que hi apareixen indústries que semblen de poca envergadura -la majoria de fabricants de cotó només pagaven 12 rals i 24 maravedisos, un impost molt minso si el comparem amb el que pagaven els metges, 63 rals i 18 maravedisos, o els ferrers, 38 rals

Plaça de Casserres
FOTO E. SALA

i 4 maravedisos-, el fet que la que ens ocupa no hi sigui present ens fa pensar que era totalment complementària i esporàdica.

On sí que s'esmenta és en un manuscrit que duu per títol *Apunts o notes d'història de la vila de Casserres*, escrit per Mn. Ramon Camps cap a l'any 1945, per les dades que en tenim, i, fa pocs anys, recuperat i copiat per Lluís Prat.

En aquest llibre -Lluís Prat mecanografià el manuscrit i l'enquadrà- també hi apareixen altres indústries que, com la de Pau Torradella, devien ser igualment esporàdiques. S'hi esmenta, per exemple, la de Valentí Alsina Vallès, que feia «xocolata i altres drogues», i que tampoc no apareix en el document abans citat.

Hi hagué un moment, però, i d'això també ens en deixa constància Ramon Camps, en què Pau Torradella decidí traslladar-se a Berga per ampliar el negoci i vengué la màquina a Ramon Mas Gamisans. Això va ser, com ja hem assenyalat, l'any 1885.

També la va fer funcionar a intervals, i en les èpoques de poca demanda la màquina no anava. Ramon Mas era pagès, i també per a ell els fideus eren una cosa complementària, tot i que, en determinats moments, la màquina arribà a funcionar molt. En èpoques de carestia, com durant la Primera Guerra Mundial, s'exportaven fideus fins i tot a França.

La màquina tenia 9 motlles, però els que es feien servir eren bàsicament quatre: els de fer fideus, macarrons, betes i cabell d'àngel.

Sabem que cap a l'any 1920 la van aturar i cap al 1927 es va tornar a engegar. Ara, però, ja no la duia Ramon Mas Gamisans, que va morir el 1926, sinó el seu fill, Josep Mas Garriga.

També era pagès i feia anar la màquina quan hi havia demanda de fideus. Tot es feia per encàrrec i la gent es portava la farina. El màxim que se'n podia fer era 100 quilos cada dia. La clientela procedia de pobles del voltant: Avià, Graugés, Gironella, Puig-reig, Sant Joan, L'Espunyola...

L'any 1922 havia arribat l'electricitat a Catalunya. Al cap de poc, totes les indús-

tries que es volien modernitzar van incorporar motors elèctrics. La màquina que ens ocupa funcionava encara amb un vogi: la força es generava amb les voltes que feia un animal (vaca, mula ...) Sembla que Josep Mas Garriga es va plantejar més d'una vegada de comprar un motor elèctric, però no ho va arribar a fer mai. El seu caràcter esporàdic i la feina feta i cobrada a l'estil de cent anys enrere no semblava que haguessin de justificar la inversió. Hauria continuat, la indústria, si s'hagués renovat? Això ja formaria part de la història-ficció.

Com tantes altres indústries que en un moment determinat no es van renovar, la màquina de fer fideus va continuar funcionant fins a començaments dels anys 60. En aquella època mentre per la ràdio se sentia alguna cançó dels Beatles, ja no era un monstre, tal com apareixia als ulls d'una nena, sinó una relíquia aturada i silenciosa ⚡

Hermínia Mas
Esriptora

forbosa

EMPRESA CONSTRUCTORA

Ctra. Sant Fruitós, 38
Tel. (93) 821 06 04 - fax. (93) 822 09 51
BERGA (Barcelona)